

DİN VE SOSYAL ADALET

“Farklılıklar, birbirimize muhtaç olmamızı isteyen ilahi tasarının gereğidir. Farklılıklar, sosyal adaleti özendirmeli, insan onurunu yüceltmelidir. İnsana saygı, başkasını bir başka kendisi olarak görmeyi ve o kişinin özünde bulunan onurundan kaynaklanan temel haklara saygıyı gerektirir.”

Din ile adalet kavramı arasında güçlü ve derin bir bağ var. Bu bağ, ahlaki ihtiyaçların ve vicdani değerlerin bir işlevidir. Bu bağ insandan / insanlıktan türediği için, adaletin pekişmesi, **“insan ve ahlak”** konusunun fikren ve ruhen özümsemesine bağlıdır. Din, ahlaki değerleri, güvenli ve istikrarlı bir toplumda yaşamının temel dayanağı kabul eder. Hayata ahlaki değerlerini yüklemeyi, gelecek kuşaklar adına bu uğurda çaba gösterenleri teşvik etmeyi emreder. Sosyal adalet ise, var etmeyi ve yaşatmayı esas aldığından, sadece insanların hayatta kalmalarıyla değil, büyümeleri ve gelişmeleriyle de ilgilenilmesini zorunlu kılar.

Din, barışı, güvenliği, eşitliği sağladıkça, sosyal adalet sağlam temellere oturur. Başarılı bir sosyal adalet ise, dinsel ve ahlaki geleneklerin doğruluğunu pekiştirir.

Mesihi anlayışta sosyal paylaşım vardır. Sosyal paylaşım ise adaletin temel payandasıdır. Bu anlayışa göre, devletler ve kurumlar, aynı organizmanın farklı organları gibi insanların hizmeti ve dayanışması için vardır. İnsanlık da büyük bir aile gibidir. Bu organizmanın farklı organları ve bu ailenin farklı üyeleri birbirlerini karşılıklı bağımlılık anlayışıyla devamlı onurlandırmalıdır, adaletin gereklerini yerine getirmelidir. Farklı bakışlar, farklı algılamalar, farklı yaşam biçimleri olsa da, sosyal adaleti harekete geçiren etkenler Rabbin doğrularıyla uyumlu olursa, insanı ve toplumu insana yaraşır bir düzeye yükseltir. Çünkü adalet, doğru şeyleri düşünmekten, söylemekten ve yapmaktan ibaret değildir. İnsani eylemlerin tamamıyla ruhsal gerçeklere ve Rabbin isteğine uygun olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, sosyal adalet, toplum ile toplumsal dinamikler arasındaki ilişkileri düzenler. Toplum üyelerinin arasındaki eşitsizliğin somut yansımalarından yola

çıkarak yapılması gerekenlerin çerçevesini çizer. Bir bütünün parçası, üyesi olarak herkese düşen hak ve yükümlülükleri tayin eder. Onun için sosyal adalet, çoğulcu demokrasinin dayanağı ve itici gücü olarak kabul edilmektedir.

Hayat, maddi ve manevi dünyanın gereklerine göre şekillendiği için, sosyal adalet bu iki dünyanın temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla gelişir. Bu iki dünya arasındaki dengenin sağlanmasıyla daha çok serpilir. Adalet, insani yükselişin ruhsal ve sosyal temellerini güçlendiren erdemleri keşfetmeyi ve yaşatmayı gerektirir.

Hayatın akışı içinde eksikliği çok hissedilen değerler, daha çok kavramsallaştırılmaktadır. Adalet bu değerlerden biridir. Adalet, bütün alanlarda hep arzulananıdır. Yaşamı kuşatması için uğrunda devamlı mücadeleler verilmiş ve verilmektedir. Çağrışımları, düşünceleri motive ediyor olsa da, yaşam pratiği içinde yeteri kadar işlerlik kazanmadığından, toplumsal hayatta zorluklar yaşanmaktadır. Mevcut eksiklikler, dinsel, sosyal, eğitimsel, siyasal alanda daha çok çalışılmasının gerekliliğini göz önüne sermektedir.

Adalet, ruhsal bir uyanışla içsel dünyada başlayan, bireysel, toplumsal, siyasal düzlemde akması gereken bir can suyu gibidir. Onun için, dinsel anlayışımıza göre, önce insanın iç dünyasında şekillenmeli ve yaşamın bütün alanlarına sirayet etmelidir.

Adaletin yolu dar ve engebelidir. O salt günlük konuşmalara ve ibadetlere sığdırılmayacak kadar derindir. Rabbin doğrularına yakın olmayı gerektiren, hayatın her alanında yaşanması gereken bir anlayıştır. Düşüncede ve ruhta devamlı yenilenmeyi gerektiren bir süreçtir. Adaletin yolu az seçilen sevgi yoludur. Sorumluluk yoludur. Özgürlük yoludur. Dayanışma ve yardımlaşma yoludur. Başkalarını olduğu gibi kabullenme ve anlama yoludur. Üretim yeteneği ile üretim arasındaki dengeyi sağlama yoludur.

İnsanın içindeki bu yollar, düzleşmediği müddetçe, dış dünyada ve sosyal yaşamda adaletin sağlanması kolay değildir. Onun için sosyal adalete dair farkındalığı geliştirecek yollarda yürünmelidir. Ruhlar ve düşünceler büyüdükçe, bu yolun darlığı genişleyecektir.

Günümüzde yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal çalkantılar, maddi dünyadan gönül dünyasına götüren bir yol bulmanın, bulunacak yolda yeniden ruhla buluşmaya gayret etmenin gerekliliğine işaret ediyor. Çünkü insanlık kendini keşfettikçe, ruhuna yaklaştıkça, sosyal adaletin temelleri sağlamlaşacaktır. **Sosyal adaleti ve barışı sağlamak için Allah'ın bize bağışladığı en muhteşem güç, düşüncelerimizi değiştirme ve geliştirme gücüdür. Sosyal adalet, yerleşik düşüncede, algılamalarda değişiklik yapmakla, yeni bir şeyler yapmaktan çok, yeni bir şey olmakla gelişir.**

Sosyal adaleti egemen kılma adına yapılan her hizmet, her iyilik, her türlü yardımlaşma ve dayanışma, fani dünyada yaşamının bir bedeli ve kirasıdır. Sosyal adalet anlayışına güç katar. Sosyal adalet ya da sosyal sevgi, iyiliklerin dağıtımında ve emeğin karşılığının verilmesinde ortaya çıkar. Sosyal adalete özgü anlamların sosyal yansımalarının daha çok güçlenmesi için bütün inançlar, **'Allah ve İnsan sevgisinde'** daha çok buluşmaya gayret etmelidir. Bu sevgi en büyük toplumsal buyruktur. Başkalarına ve onların hakkına saygı gösterir. Kendinden vermeyi teşvik eder: **“Canını esirgemek isteyen onu yitirecek. Canını yitiren ise onu yaşatacaktır”** (Luka. 17, 33).

Sosyal adalet kamu yararının gözetilmesine, insanların hak ettiğini elde etmeye yarayan koşulların yaratılmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Bu da ancak hakkaniyet ölçüleri içinde insan onuruna saygı gösterildiği zaman gerçekleşir. İnsana saygı, yüce bir yaratık olma onurundan gelen hakları gerektirir. Bu haklar, toplumdan önce vardır ve onun tarafından benimsenmelidir. Bu haklar her otoritenin ahlaki meşruluğunun temelini oluşturur. Kendi pozitif yasamasında bu hakları hiçe sayan ya da onları tanımayan bir toplum, kendi içinde sosyal adaleti gerçekleştiremez.

Sosyal adalet şu ilkeye uymakla daha çok mümkün hale gelmektedir: Herkes hemcinsini farklılık gözetmeden bir başka kendisi olarak görmelidir. Onurlu bir şekilde yaşaması için gerekli imkânları göz önünde bulundurmalıdır. Bir başkasını kendisi gibi görmek, başkasını yakını olarak görmek, ona aktif bir şekilde hizmet etmek, bu başkası hangi alanda olursa olsun sıkıntı içindeyse bu daha çok önem kazanır. **“En basit kardeşlerimden biri için her ne yaparsanız, bunu benim için yapmış olursunuz**

(Matta 25, 40). Çünkü insan dünyaya yaşının gelişmesi için gerekli imkânların tümüne sahip olarak gelmez. İnsan başkalarına muhtaçtır. Aradaki farklılık, yaşa, fiziksel yeterliliğe, akli ya da ahlaki yetenekliliğe, herkesin kazandığını başkalarıyla paylaşmasına, birbirleriyle ilişkili zenginliklerin dağıtımına bağlı olarak meydana çıkar. **“Yetenekler”** eşit dağıtılmamıştır (Matta. 25, 14). Bu farklılıklar, herkesin ihtiyacını başkalarından karşılamasını, özel yeteneklere sahip olanların da iyiliklerini ihtiyacı olanlara dağıtmalarını isteyen Rabbin tasarısı gereğidir. Farklılıklar insanları yüreklendirmelidir. Paylaşmaya, teveccühe ve bağışlamaya zorlamalıdır. Kültürlerin ve inançların zenginleşmesini teşvik etmelidir.

“Aranızda kim büyük olmak istiyorsa, hepinizin hizmetkârı olsun” (Matta 20: 26) anlam derinliğinden esinlenecek olan bir liderlik ve adalet anlayışı, hizmet ettiği insanlara, iş gücünün tamamlanması için gerekli bir alet gözüyle değil, organizmanın devamlılığını sağlayan bir organ gibi bakmayı geliştirecektir.

Adaletin pekişmesi için yakınlaşmak ve anlaşılacak çok önemlidir. Politikacılar, din adamları, eğitimciler, düşünce insanları, işitsel ve görsel medya, sosyal adaletin düşüncelerde ve uygulamalarda daha çok etkin olması için, göze çarpan kayıtsızlığı ve eksikliği her zaman dile getirme sorumluluğunu yerine getirmelidir.

Politik, sosyolojik, coğrafik, kültürel etkenlerin neden olduğu gerilimleri bir çırpıda gidermek mümkün değildir. İnsanlar, kısıtlayıcı ve dışlayıcı bütün yaklaşımları atıp, yerine Rabbin kutsadığı kucaklayıcı anlayışları ikame edebilirlerse, sosyal adaletin etkileşimlerinde yaşanan olumsuzluklar daha çok azalacaktır. Sosyal algılamalar dönüşecektir. Yaşamın bütünlüğünde aynı organizmanın farklı organları olarak, birbirimizi tamamlama ruhuna kavuşmuş oluruz.

Bencilce davranan kendini beğenmiş tutumlar, korkular, önyargılar gerçek kardeşliğe dayanan bir toplumun oluşmasına engeldir. Hiçbir yasama bu davranışları kendi kendine yok edemez. Bu tür tutumlar, -(inancı, kültürü, etnik kökeni)- ne olursa olsun, insanı kendimiz gibi gören bir yaklaşımla ortadan kalkar. Siyasi otorite ise, özgürlük ve

sorumluluk ruhuna dayanan ahlaki bir güçle, bu ilkeyi gözeterek kamu yararına hizmet etmelidir

Aslında sosyal adaletin gelişmesi ve serpilmesi bir anlamda düşüncelerin iyileşmesine bağlıdır. Bu da ancak evrensel bakabilen derin bir bakış açısı geliştirmekle mümkündür. Ruhani gelenekler daha çok el ele vermelidir. Siyasi anlamda Doğu-Batı ekseninde gelişen çabalar ve tartışmalar, değişimin ruhunu anlayan bir düşünceyle sentezlenerek yapılmalıdır. Düşüncelere, Doğu-Batı sentezini doğuracak anlayışlar hâkim olmalıdır.

Kendi değerini, sınırlarını anlayanlar, kendini geliştirebilenler, sosyal adaletin güçlenmesini isteyenlerdir. Başkalarını da kendisi gibi kabul etmekle kalmaz, Allah’a ulaşma yolunun da buradan geçtiği bilinci içinde sorumlu davranır, sahip çıkar, değer verir, ruhsal iyilikleri paylaşır, yardımlaşır ve dayanışma içinde olur. İnsanın gerçekten hizmetinde olacak toplumsal değişimleri elde etmek için, insanın ahlaki ve ruhsal yeteneklerine çağrıda bulunmayı görev bilir. **Çünkü çok iyi bilirler ki, insanlar arası eşitlik, insan onurunun ve bu onurdan doğan hakların gözetilmesine ve bu doğrultuda tutarlı bir anlam bütünlüğünün geliştirilmesine bağlıdır.**

Yusuf Beğtaş ¹

¹ 13-14 Ekim 2012 tarihinde, İstanbul Kongre Merkezinde “**Adalet ve Tesisi**” konulu uluslararası bir konferans düzenlenmişti.

Bu konferansa Türkiye’den ve dünyadan çok sayıda devlet adamı, politikacı, düşünür, sosyolog, yazar, aydın, din adamı, gazeteci, STK temsilcisi katılmıştı.

Mesihi anlamlarla örülü ancak sosyal bir perspektif taşıyan bu yazı, söz konusu konferansın “**Din ve Adalet**” başlığı altındaki oturumunda takdir ve beğeni toplamıştı. Taşındığı güncel anlamlardan ötürü makale şeklinde burada yayınlamayı uygun gördüm.